

ANYS I ANYS PER MOLTS ANYS

Haver de celebrar anys quan no se'n tenen ganes és, perdoneu l'expressió, una bona putada.

Fa dues setmanes el meu fill petit em va telefonar, volia venir a veure'm. Després de la mort del meu marit ara fa set anys, en Marcel és de tots els meus fills a qui li va costar més d'acceptar que, abans de venir a casa, se'm truqués per avisar-me. Agraieixo que em visitin de tant en tant però mai m'han agradat gaire les sorpreses. La única que he acceptat sense remei és la que em va donar el meu home el dia que va morir. Maria! —va dir mentre esmorzàvem un matí de diumenge —Avui farà un bon dia! I patapuf, mort amb el cap sobre la plàtera de les ensaïmades. Va quedar amb la cara ben enfarinada. No vull que soni frívol el que us diré, si més no una mica còmic sí que ho va ser, tant per les seves darreres paraules, com per la fila que feia amb la cara tan empastifada que semblava el pallaso llest d'un circ de poca volada. Jo de seguida vaig veure que era mort i ben mort, tot i així, abans d'avisar al metge i als meus fills, li vaig rentar la cara, no me'n vaig poder estar. Em sap greu però he de dir que em va fer riure. Ell, que de sempre havia estat un home de negocis tan recte, circumspecte i seriós en tot moment, fins i tot en la vida familiar. Puc dir sense exagerar que mai no el vaig veure riure obertament, allò que se'n diu a cor que vols, vaja. Per descomptat, a mi tampoc no em feia riure gaire i vés per on el seu comiat va estar ben diferent. Va ser una bona sorpresa, a més a més amb una predicció no gaire encertada, aquell no va ser pas un bon dia, vatua aquí.

Abans de rebre algú, encara que sigui de la família, vull tenir la casa endreçada, totes les coses al seu lloc i anar ben arreglada. Sóc gran i això em porta molta feina. Em ve de gust tenir alguna cosa bona de menjar per oferir,

en fi, estar preparada. Cada tarda ve una noia a fer-me companyia a més d'ajudar-me en el que pugui necessitar. Es de l'Argentina, es diu Daniela, és molt eficient, endreçada i neta a qui puc demanar qualsevol cosa, llevat d'una que només faig jo abans de rebre qualsevol visita.

A més conec els meus fills, potser perquè s'assemblen a mi, no ho sé, el cas és que abans que arribin sempre endevino quin serà el motiu de la visita. Si l'avís és amb molts dies d'antelació no cal patir, ara, si és precipitat com d'avui per ara mateix, ja puc tremolar, alguna de grossa en passa. Per això quan el Marcel va trucar no em vaig amoïnar, potser hagués hagut de fer-ho, perquè encara que em fos coneguda molts dies abans, aquella visita va ser l'excepció que confirmava la regla que he esmentat.

Feia una tarda agradable, ens vam asseure davant la vidriera de cara al jardí, que ja començava a lluir ufanós les gales de la recent estrenada primavera. Jo, al vell balancí de reixeta, ell, a la butaca encoixinada on abans seia son pare, l'un davant de l'altre. Se'l veia impacient, delerós de buidar el pap. Amb les puntes dels dits repicava insistentment la tauleta de fusta de caoba mentre la Daniela ens servia per berenar dues tasses de xocolata ben calenta amb melindros. Així que es va retirar la noia, ell precipitadament em va dir baixet —Mare, hem de fer alguna cosa. —Alguna cosa de què? li vaig dir. Va alçar lleugerament la veu —Coi mare! Que vuitanta són vuitanta! S'acostava el meu aniversari. Es veu que vaig posar cara de pomes agres, suposo que va pensar que li costaria de convencem, i es va escurar la gola al mateix temps que s'afluixava el nus de la corbata. A aquest fill meu sempre li ha agradat anar amb corbata. Aquella era horrorosa, certament, tenia una mena de ratlles negres i blanques molt juntes que feien mal als ulls. Segur que li havia comprat la tòtila de la seva dona, una bleada sense ofici ni benefici amb grans deliris de grandesa que va engalipar al noi fent-li creure un

embaràs del que jo sempre he dubtat, atès que pocs dies abans del casament ¡Oh sorpresa! li va dir que s'havia malmès. A fe de Déu que la natura es sàvia i no els n'ha donat cap de fill. Descordant-se l'últim botó de l'americana tot tirant el cos endavant amb molt d'interès va prosseguir el seu soliloqui, argumentant el benefici de la trobada familiar, de tal manera que vaig entreveure que alguna cosa passava amb els seus germans, alguna cosa que pretenia adobar amb l'encontre festiu.

Ell el que volia era fer una celebració "*a lo grande*". Es tragué de la butxaca de l'infern de l'americana una llista més llarga que el compte del supermercat a primers de mes d'una família nombrosa com havia estat la nostra feia temps. M'anava llegint en veu alta els noms escrits, dels quals jo només coneixia la primera quinzena. Fora dels meus fills, nores, nets i besnét, dels altres no en sabia quasi res.

—Alto! — Es veu que ho vaig dir tan enèrgicament que de sobte es va tirar enrere fent perillar la tassa que encara tenia mig plena, per sort només es va desplaçar una mica del plat trontollant sense més conseqüències. Tenir tants anys em limita, és veritat, però la ment la tinc ben clara i si alguna cosa em treu de polleguera és que decideixin per mi, a més, com era el cas, amb engany i traïdoria—Ni parlar-ne— Vaig dir taxativament. El vaig deixar enraonar una estona més, que s'hi esmercés per convencem, que li costés una mica, per veure com se'n sortia.

No va passar la prova. Tot el que en va poder treure va ser que jo consentís en que el dia del meu aniversari vinguessin a dinar els fills, nores, néts i besnét, ningú més. —Però mare, que cau en dijous, ens va fatal, hauríem de fer-ho en cap de setmana. —És la meva última paraula sobre aquest tema, o és això o res, al cap i a la fi, a mi no em fa cap gràcia aquesta celebració, el teu interès, francament, no l'entenc. —Res mare, res, com tu

diguís, què hi farem —va dir remugant quan marxava de casa capcot deixant la meitat del berenar al plat.

Què els deu passar? Potser en porten alguna de cap i han fet anar el Marcel a l'avançada. No m'estranyaria gens ni mica, és el meu fill petit i no cal dir que l'estimo molt però es deixa entabanar per qualsevol, inclosos els seus germans. Ara tinc curiositat. La darrera vegada que ens vam veure tots junts va ser el dia de Nadal durant el dinar i no semblava que hi hagués cap problema, fora dels tradicionals de tota la vida.

La Daniela, quan va acabar de fregar les tasses i els platerets del berenar, va dir-me amb una veueta displicent que sempre emprava abans d'anar-se'n — *Le he preparado verdurita y pescadito escalfado, no se demore en cenar que se le enfria*— Somrient, li vaig donar les gràcies i va marxar. Vaig mirar l'olla exprés amb l'exquisit àpat. Abans que em vinguessin basques ho vaig llençar tot a la brossa, entaforant al cubell la verdura i el peix, posant damunt tot de fulls de diari, que l'endemà la noia no ho veiés. Què s'han cregut! Volen que em mori de pena, potser? Fa qüestió d'un mes que el metge en la darrera revisió em va dir que tenia la pressió una mica alta, que havia de cuidar-me. Aquella vegada em va acompanyar a la consulta la poca-solta de la meva nora, la dona del Marcel, que va prendre bona nota del pronòstic prevenint a la Daniela, i apa, a partir de llavors verdura, peix, pollastre, sigui el què sigui, bullit o a la planxa, sobre tot i el més important sense gens ni mica de sal. Potser em farà baixar la pressió, però si no em moro d'això em moriré d'avorriment i no hi estic disposada, no senyor. Així que, vaig fer-me patates fregides amb sal i un bon ou ferrat tant deliciós que me'n vaig llepar els dits. En acabar vaig netejar acuradament les paelles i les vaig eixugar i desar com si res no hagués passat.

Després de fer una passada amb el comandament per tots els canals televisius sense trobar-ne cap pel que valgués la pena perdre una estona de son, vaig anar a l'habitació. Primer havia de fer aquella cosa que només puc fer jo quan no hi ha ningú a casa. Col·locar la foto de Humphrey Bogart al capçal del llit. M'explico: El dia del meu casament la mare del meu home va aparèixer amb un regal, diguem-ne, si més no, curiós. Va entrar d'una revolada a l'habitació on m'arreglava: la perruquera m'havia fet un recollit i em donava els darrers retocs, la mare ja plorava d'emoció, la tia Gertrudis cosia un trosset de vora dels enagos que s'havia desfet amb el taló de la sabata just quan me'ls posava... Em va allargar un paquet voluminós, molt ben embolicat, lligat amb un cordillet molt fi. Il·lusionada i amb el vestit de núvia a mig cordar, el vaig obrir sota l'atenta mirada de totes les dones presents, sobretot la de la que en pocs moments es convertiria en la meva sogra. Vaig anar traient capes i més capes de paper —ves amb molt de compte, és molt delicat— va dir sense treure'm la vista del damunt fregant-se les mans delerosa. Finalment el darrer paper blanc transparent deixava entreveure el contingut: un crucifix de mida enorme! Vaig deixar anar un oh! escarransit intentant que no es notés que el regal no em feia especial emoció. Abans que pogués dir res més, va deixar anar que era un record de família, del que li sabia molt greu desprendre's, que havia passat de generació en generació per tot l'arbre genealògic dels Duran. Va descriure amb pèls i senyals la fabricació artesanal dient que la creu era de fusta de melis, de la bona, la imatge d'ivori autèntic, els claus del crucificat eren de plata vella. Jo no sabia què dir, vaig quedar-me mirant el regal esperant que la mare, la tia, la germana o fins i tot la perruquera tranquessin el gel. Finalment, va ser ma mare qui va salvar la situació, tot mirant el rellotge va dir que calia que ens afanyéssim que ja era hora de baixar i sortir cap a l'església. Em va prendre la creu de les mans

posant-la damunt la tauleta i m'acabà de cordar. La sogra va finalitzar l'acurada descripció de l'obsequi sentenciant: —El posarem al capçal del vostre llit de matrimoni i hi estarà per sempre en les alegries... emfatitzant la paraula alegries acompanyada d'un somriure maliciós — i les penes, la salut i la malaltia fins que... bé, sempre.

I sí que hi va ser, sí, sempre, tal com havia vaticinat la sogra fins que la mort del meu marit ens va separar. Llavors vaig canviar la imatge per una foto en blanc i negre que havia fet emmarcar feia temps del meu actor preferit, en Humphrey Bogart, el vestit impecable, el barret de costat, el cigarret fumejant entre els dits de la mà dreta... i aquella mirada. ¡Aaaai! És clar que cada vegada que he de rebre una visita o mentre la Daniela és a casa, el substitueixo. És una feinada i sovint requereix que faci ús de la memòria per saber qui és el que penja del clau, o bé fer la comprovació pertinent abans de rebre algú.

Vaig conèixer a qui fou el meu marit durant més de cinquanta anys fent cua per veure l'estrena de la pel·lícula Casablanca. Va ser al cinema Avenida, que era en unes galeries soterrades de la plaça de Catalunya de Barcelona. “La Avenida de la Luz”, es deien. Era el dos de febrer, dia de la Candelera, de 1946. Com que feia un fred que gelava els ossos, vam decidir, amb dues amigues més, anar a aquella sala ben arrecerada. A la Paquita Puig, que era curta de vista, baixant les escales se li van entelar les ulleres amb el contrast de temperatura, ensopegant amb l'últim esglaó pobra noia. Una mica més i cau, sort en va tenir que anàvem jo en un costat i l'Àngela Ferre a l'altre, que vam ser a temps, en un gest ràpid i instintiu, d'agafar-la pels colzes. Havia quedat mig agenollada, ens va donar per riure sense parar. Dos nois que eren a la fila, esperant que obrissin la taquilla per comprar les entrades, es van girar en sentir la nostra gresca. Quan ens en vam adonar, de mica en mica,

vam parar de riure avergonyides de que ens miressin. A mi em van sortir els colors a la cara. Sempre que em trobava en una situació compromesa em posava ben vermella. Jo de jove era molt alegre però també molt vergonyosa. Em vaig fixar sobre tot en el més alt dels dos. Es veia un noi polit, clenxinat i engominat amb saragatona, vestia uns pantalons de xeviot en tons marrons ben planxats i una jaqueta de vellut que hi feia joc, i duia penjat al braç un abric color tabac amb un folre molt lluent marró fosc. Ens vam posar a la fila darrera una parella que no paraven de fer-se moixaines, això ens atabalava una mica. Com que la cua feia forma d'ela, des d'on érem veiem força bé els dos nois que s'havien girat durant l'incident de la Paquita. Jo procurava seguir la conversa amb les meves amigues, sense deixar d'observar dissimuladament aquell xicot tan ben plantat. Quan es va obrir la taquilla, la fila va començar a avançar de pressa, gairebé tothom tenia a punt les set pessetes que costava l'entrada numerada. La taquillera era una dona grassa, molt grassa, amb uns pits enormes que reposaven damunt la lleixa on tenia la caixa del canvi i els talonaris de les entrades. Tot i semblar d'edat avançada, lluïa uns cabells ben negres que de ben segur es tenyia perquè l'Àngela, que s'hi va fixar, va dir que tenia una taca fosca al polze dret, que no es devia haver netejat bé després d'aplicar la tintura. Els duia recollits amb el pentinat que llavors feia furor que es deia *arriba España*. Quan ens va tocar a nosaltres tres, com que no coneixíem aquella sala, per triar bones entrades, vam preguntar a la senyora taquillera des d'on es veia més bé. Ens va mirar per sobre les ulleres que duia penjades d'una cinta per darrera el coll de pell de conill de la jaqueta i va dir: —Això depèn. A la parella que acaba d'entrar els hi he venut a l'última fila... Vosaltres, creieu-me, si aneu soles, des d'on es veu més bé, és més o menys a la meitat, avui val la pena. La pel·lícula i en Humphrey Bogart, quin tros d'home!. Va mirar cap amunt, com cap al cel.

Seguidament, es va llepar suaument el dit anular i va comptar les localitats, una, dues i tres, són vint-i-una pessetes. Ja em direu si us ha agradat, eh maques!

L'acomodador, era baixet i esquifit, d'una edat que no sabia precisar, arrossegant els peus, ens va acompanyar fins la nostra filera, mostrant-nos amb la llanterna els seients corresponents. Com que eren cap al mig, les persones que ja eren assegudes s'havien d'aixecar. Hi havia un home gros i bavós que no s'aixecava. Nosaltres vam esperar una mica pensant que li costava d'alçar-se fins que, en no veure-li la intenció, la Paquita li va demanar que fes el favor. Va xiuxiuejar una cosa que no vam entendre bé però era grollera. segur. L'Àngela, la més decidida de les tres, li va dir que si no sortia de la filera de seients i ens deixava passar avisaria l'acomodador. Els dos nois que havíem vist abans, i que casualment eren asseguts just a la fila següent, es van girar i li van dir al vell que ja estava bé. L'home, fent mitja rialla, donant-se per vençut, va claudicar. Vam avançar fins als números de butaca assignats. Quina vergonya, altra vegada aquells joves havien hagut de veure com donàvem la nota. Què deuriem pensar de nosaltres? Ens vam acomodar amb els abrics sobre la falda i començà el *nodo* noticiari que passaven abans de cada pel·lícula i que contava les excel·lències del govern: la inauguració de pantans, d'escoles, visites dels seus membres a les diferents ciutats, sempre dins del territori nacional, és clar, que a l'estranger no ens volien ni veure. A nosaltres això tant ens feia llavors. Érem joves, alegres i el que comptava era que veuríem per primer cop aquell galant que teníem al nostre programa de mà, amb barret de costat i fumant un cigarret darrere l'altre interpretant a Rick Blaine.

Durant més d'hora i mitja vaig ser en un altre món. Era com si estigués dins el Rick's Café Americain contemplant l'amargor de Rick vivint del record

d'un antic amor, veient com ella, Lisa, reapareix a Casablanca, entra al local, acompanyada del seu marit Viktor László. Patint amb Rick i Lisa quan sacrifiquen la passió que encara senten per seguir amb les seves respectives vides i Rick que finalment els ajuda a fugir...

Quan van encendre els llums de la sala els ulls em feien llumenetes. A poc a poc vam anar sortint al passadís central. En arribar al vestíbul ens vam posar abrics, guants i bufandes, i totes tres vam anar cap a la parada del tramvia tot comentant la pel·lícula. La gent que l'esperava s'arraulia sota la marquesina buscant un xic d'arrecerament. Un noi ens va deixar passar. Era un dels que havíem vist al cinema, el que m'havia agradat, què hi feia allà? L'Àngela, que també se n'havia adonat, em donà un cop de colze. Em vaig posar vermella i sort en vaig tenir de portar la bufanda, que em tapava quasi tota la cara. De primer no ens va dir res. Va arribar el tramvia, que anava ple de gom a gom, i els que ens esperàvem ens hi vam encabir com vam poder. A poc a poc, s'anà buidant. A cada parada hi baixava gent i no en pujava perquè ja era molt tard. Quan la Paquita i l'Àngela van baixar, a mi encara em quedaven un parell d'aturades. No sé com va anar però el noi del cinema em va fer un senyal amb la mà, indicant-me el lloc que hi havia lliure al seu costat. Vaig envermellir de nou. Jo no hauria sabut què dir. Sort que ell va començar, dient que vivia prop de la plaça de la Llibertat, al barri de Gràcia. Em vaig quedar molt parada i m'ho va notar perquè em va dir que si ho trobava estrany que visqués allà. Vaig contestar que havia fet aquell posat perquè jo també hi vivia i no l'havia vist mai pel barri. Vam baixar junts del tramvia i molt amablement em va demanar que si no em feia res m'acompanyaria fins a casa. Una escalfor dolça em va recórrer el cos. Encara ara, passats tants anys, recordo aquella sensació que res tenia a veure amb la temperatura gèlida que feia aquell vespre, era una cosa de dins. Just en aquell moment

vaig saber que aquell noi i jo ens casaríem. I ho vaig fer enamorada, molt, tant, que no li deia mai que no. A res. Cada cop que se m'acostava, bé, i alguna cosa més, ja tenia el bombo. Una mossa i tres xicots en sis anys. Després en vaig aprendre una mica, escoltant d'aquí i d'allà a les dones més grans quan xerraven a les cues de la plaça, i la cosa es va aturar, la de procrear vull dir. En vam estimar molt. A vegades, ho he de confessar, quan estava al llit abraçada al meu home, m'imaginava que era en Humphrey, el meu Bogart.

Ahir va ser el dia, el famós dia del meu vuitantè aniversari, el de la trobada familiar, el dia que vaig descobrir el que portaven de cap els meus estimats fills. La primera en arribar va ser la Neus, la materialista, sempre tan mona ella, roba bona i cara, molt cara. No sé pas a qui s'assembla, a mi en això segur que no. Ben pentinada, no se li mou mai un cabell, en això s'assembla al seu pare. Fa un any que s'ha divorciat. No ha tingut fills, tot i això ha aconseguit una excel·lent picossada que li passa el seu ex marit, alt càrrec d'una multinacional, pensió que ingressa puntualment cada primer de mes. Al cap de poca estona van arribar el Ramon i el Joan. Aquests dos són els grans, els vam posar els noms dels nostres pares respectius. Tot ho fan junts. Tenen un negoci plegats que sembla els va bé, les seves dones són germanes bessones, es van casar, com no podia ser d'altra manera, el mateix dia, i són els únics que ens han donat néts, dos nois, un cadascú. Aquests no s'han casat, encara que tots dos tenen parella, i el més gran, que és el fill del Ramon, fa tres mesos que ha estat pare, per tant ja sóc besàvia. I finalment, el petit, en Marcel de qui ja he parlat abastament. Va néixer abans d'hora, era un nyicris escanyolit que emmalaltia per no res. Em va fer patir molt, encara em fa patir, ara d'una altra manera. Quan el vam tenir més o menys adobat, va i se'ns casa amb aquella ximpleta sense suc ni bruc que mai no ha fotut

brot i cada dos per tres ve a casa a tafanejar què faig o deixo de fer. Em porta al metge, em vol organitzar la vellesa. No la suporto. A més a més, cada cop que ve tinc la feina d'anar canviant al meu Humphrey de la paret a l'armari, no hi ha dret. I ara el més fotut de tot: ja sé que tramaven els nois, i elles!

Van començar a parlar de tot i de res mentre fèiem el vermut, fins aquí tot normal. Just quan acabàvem amb el pastís, es va aixecar el Marcel després de repassar als seus germans amb la mirada i va deixar anar — d'això mare,,, com tens el tema del testament? Em pensat que podries donar-nos-ho tot en vida, deixaries aquesta casa tan antiga i vindries a viure un mes amb cadascun de nosaltres, ja ho hem parlat. Ens estalviaríem la paperassa en aquells moments tan dolorosos quan tu te n'acabis d'anar. En dir això, molt circumspecte, va alçar els ulls al sostre. Tot ho va dir a cuita corrents quasi menjant-se les paraules però se li va entendre tot, del tot. Després es va fer un minut de silenci com aquell que es dedica quan algun personatge famós es mor. Havia de meditar molt bé què els diria. No em podia creure la pregunteta dels pebrots, què s'han cregut apressant-me d'aquella manera! Deixar la casa? Anar a viure amb ells per mesos? Em vaig aixecar, me'ls vaig anar mirant un a un, a poc a poc. De sobte, el besnét va dir —iaia tinc caca— em va venir de perles, això mateix, gràcies guapo. Els vaig dir —Ja sabeu que no m'agrada dir paraulotes ni parlar malament, si més no a taula, però l'ocasió s'ho mereix <<M-E-R-D-A>> i vaig acabar el discurs.

Van marxar escopetejats, tots alhora, sense donar-me temps a preparar els *tuppers* del menjar sobrer que tinc el costum de repartir cada cop que hi ha àpat familiar.

Ara estic davant d'en Humphrey esperant que d'un moment a l'altre quan se'ls passi l'astorament, vagin trucant preguntant-me com estic i així comprovar la meva cordura. Truquen a la porta, en Marcel sense avisar ve a

veure com em trobo, no tinc temps de reaccionar, vaig corrent tan com puc a l'habitació amb la intenció de fer la substitució. Massa tard, m'enxampa amb en Bogart a mig despenjar en una mà i el crucifix a l'altra. Ara que tots sabran el meu secret, val més que ho aprofiti, no em resistiré gens, acabaré l'escena estampant un petó de pel·lícula al meu Humphrey.

Carme Via i Sala

3er. Premi Bosch i Jover

Balenyà 27-4-2014